

DOCUMENTA HISTORICA 22.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

NÉMETORSZÁG KÉT MEGOSZTÁSI TERVE

(Morgenthau-terv, Frankfurti Dokumentumok)

Fordította és sajtó alá rendezte:
MAYER JÁNOS

Szeged
1995

DOCUMENTA HISTORICA 22.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

NÉMETORSZÁG KÉT MEGOSZTÁSI TERVE (Morgenthau-terv, Frankfurti Dokumentumok)

Fordította és sajtó alá rendezte:
MAYER JÁNOS

Szeged
1995

A dokumentumok forrása:

Ernst Deuerlein: *Die Einheit Deutschlands*. Frankfurt am Main/Berlin, Alfred Metzner Verlag, 1961. pp. 318–320, 468–470.

Lektorálta
PÁNDI LAJOS

Sorozatszerkesztők
BENCSIK PÉTER, PÁNDI LAJOS

©JATE Történész Diákkör, 1995.
Mayer János, 1995.

HU-ISSN 1216-0954

BEVEZETÉS

1945. májusában egy új típusú háború ért véget Európában. A 2. világháborút követő rendezés is teljesen eltért a korábbiaktól. A győztes szövetséges nagyhatalmak „antagonisztikus kooperációja” eleve megnehezítette bármilyen egységes békerendszer létrejöttét. A legfőbb problémát Németország jövője jelentette. A nagyhatalmak hosszú távon csak a náci Németország szétzúzásában egyeztek meg, az azt követő időszakról egységes program nem született. A közös ellenség legyőzésével ismét a felszínre kerültek a győztesek ellentétei, amelyek tovább nehezítették az egyébként is nehéznek tűnő rendezést.

A nagyhatalmaknak, illetve egyes vezető politikusaiknak természetesen napvilágot láttak különféle elképzeléseik Németország jövőjéről. Ezen tervek kezdetben az 1870 előtti állapotot kívánták visszaállítani, vagyis a Harmadik Birodalom területén több önálló német államot létrehozni. Lényegében hasonló jellegű volt már az 1941-es (!) moszkvai szovjet-angol külügyminiszteri konferencián elhangzott brit javaslat, illetve Roosevelttel amerikai elnök Teheránban ismertetett elképzelése is.

Az ún. „felosztó tervek” legtipikusabb és legkidolgozottabb példája Henry Morgenthau amerikai pénzügyminiszter tervezete (1943), melyet kiadványunkban közlünk. A német politikusok számára hírbedtté vált tervezetnek is lényeges része az ország területi megcsonkítása és önálló német államok létrehozása. Ezen túl fő célja a maradék állam maximális decentralizációja és agrárországgá süllyesztése. Fontos része a tervezetnek a természetbeni jóvátételek kérdése, illetve a német gazdasági kapacitás minél nagyobb kihasználása. Összességében a tervezet a győztesek megalázó diktátuma lett volna, amely nem nyújtott igazi jövőképet a német nép számára. Bár a tervezetet a háború befejezése után egészében elvetették, jelentősége mégis nagyobb. Az 1945–47 közötti időszak

megszálló politikája (az ún. JCS 1067-es direktíva)¹ a tervezet számos elemét átvette és alkalmazta is: a decentralizációt a gazdaságban és a politikában, a náciítlanítás következetes szigorát (legalábbis az amerikai zónában), és a lakosság teljes lefegyverzését. A potsdami konferencia egy ponton már ellentmond a tervnek: Németország gazdasági egységét hangsúlyozzák (más kérdés, hogy ez valójában soha nem működött). A Morgenthau-terv végleges feladására azonban csak a győztesek teljes szembefordulásakor került sor. A később széles körben is ismertté váló terv a hidegháborút megelőző korszak német politikusai szemében az elképzelhető legsúlyosabb megoldás lett volna, így fő törekvésük kezdettől fogva az volt, hogy a tervből lehetőleg minél kevesebb valósulhasson meg.

A „német kérdésben” döntő fordulatra évekig várni kellett, miközben az országot és a fővárost is négy zónára osztották a győztes megszállók. Az egyes zónák között minimális volt a kapcsolat, a megszállók elképzelései pedig annyira eltértek egymástól, hogy képtelenség volt bármilyen közös „össznémet” politikát kialakítani. Emellett az egyes zónák politikai gyakorlata és gazdasági-politikai berendezkedése is alapvetően különbözött. Valamennyi megszálló hatalom az általa irányított zóna berendezkedését tartotta volna irányadónak egész Németország számára.

Hosszú távú megoldást (mindenekelőtt egy békeszerződés keretében) a Külügyminiszterek Tanácsának kellett volna találnia, de még az alapelvekben sem tudtak megegyezni. A fő szakadék a szovjet, illetve a nyugati szövetségesek között húzódott, de a francia és az angolszász megszállók között is sok volt az ellentét. A legfontosabb probléma az lett, hogy a Potsdamban meghatározott gazdasági egység egyáltalán nem létezett: a szovjet típusú tervutasításos rendszert és a nyugati zónákban épülő piacgazdaságot lehetetlen volt összhangba hozni. Ugyanígy alkalmatlannak bizonyult feladatára az egész Németországot érintő

¹ Lényege szerint a német néppel éreztetni kell, hogy mindaz a baj és szenvedés, amely most éri, Németország felelőtlen háborúvezetésének köszönhető. Ez a gyakorlatban gyáricszereléseket, kemény náciítlanítást, dekartellizálást, illetve demilitarizálást jelentett.

kérdésekben dönteni illetékes szövetséges Ellenőrző Tanács is, amely csak egyhangú határozatokat hozhatott volna.

A nyugati szövetségesek álláspontjai folyamatosan közeledtek egymáshoz, miközben a Szovjetunióval egyre hűvösebbé vált a viszonyuk. Előbb 1947. január elsején egyesült (elvileg csak gazdasági téren) az angol és az amerikai zóna (Bizónia), amely egy lehetséges modellt nyújtott az egységes német berendezkedésre. A két angolszász szövetséges ekkor már felismerte, hogy a német gazdaság európai érték, amelyet nem megsemmisíteni vagy kifosztani kellene, hanem az épülő egységes Európába integrálni. Végző soron ez a felismerés jelentette a Morgenthau-terv végleges elvetését. 1947-re egyre nyilvánvalóbb lett a nagyhatalmi politika fordulata (vö. Truman-doktrína, Marshall-terv). A nyugati nagyhatalmak ún. „containment-politikája” már egyértelműen arra irányult, hogy az általuk ellenőrzött területeket mindenképpen megóvják a szovjet befolyástól. Ennek következménye Európa kettéosztottsága lett, melynek tengelyében a tulajdonképpen ugyancsak megosztott Németország állt. Ez a politikai helyzet lényegében elsímította a nyugati megszállók közti ellentéteket. Miután a nyugati nagyhatalmak számára világossá vált, hogy a Szovjetunióval tett komoly engedmények nélkül az egységes német államiság nem állítható helyre, egy nyugati külön út mellett döntöttek, melynek célja a három nyugati zóna területén egy önálló német állam létrehozása (az ún. Westlösung, „a nyugati megoldás”). Ehhez a területhez a világpolitika változása esetén a keleti területek is csatlakozhatnának. Tehát esélyt nyújtanak Németországnak a már évek óta tartó gazdasági és politikai káosz felszámolására, de ennek az ország „ideiglenes” kettéosztása az ára.

A tervezet először a londoni hathatalmi konferencia közleményében látott napvilágot (lényegében a Közép-Kelet-Európában történt kommunista hatalomátvételek után). „A londoni ajánlások” mint elvi nyilatkozatok szükségesnek ítélik a német államiság újrateremtését, támogatják a BENELUX-államok részvételét a német politikában, valamint szükségesnek tartják egy (szovjetek nélküli) Ruhr-vidéki nemzetközi hatóság létrehozását is. Ezen ajánlások egy gyökeresen új Németország-politika alapjai, amelyek az NSZK megalakulásához

vezettek. Erre adott válaszként a szovjet katonai kormányzó kilépett az Ellenőrző Tanácsból (1948. március 20.).

A londoni ajánlásokat a három nyugati katonai kormányzó (USA: Clay, Nagy-Britannia: Robertson, Franciaország: Koenig) Frankfurtban ismertette saját elképzeléseivel együtt a nyugat-német tartományi miniszterelnökökkel. A Frankfurti Dokumentumok (1948. július 1.) három fő kérdéskört tárgyalnak. Az első dokumentum felhatalmazza a 10 nyugati tartomány (pontosabban ekkor még 12, de Baden, Württemberg-Baden és Württemberg-Hohenzollern később Baden-Württemberg néven egyesült) szabadon választott miniszterelnökeit alkotmányozó gyűlés összehívására, amelynek egy föderatív jellegű állam alkotmányát kell kidolgoznia. Az így megszülető ún. magállamhoz (Kernstaat) a politikai viszonyok változásával azok a németek is csatlakozhatnak, akikről „megtagadták az együttműködést”. A második dokumentum a tartományok ésszerű újjászervezését célozza a német érdekeknek megfelelően. A harmadik dokumentum pedig egy megszállási statutum megteremtését tervezi, amely az önálló német államban a megszállókhoz fűződő viszonyt jogi alapokra helyezheti.

A tartományi miniszterelnökök számára az első dokumentum elfogadása illetve elvetése jelentette a legnagyobb dilemmát. Az elfogadás ugyanis szentesítené Németország – a gyakorlatban már megvalósult – kettéosztását, az elutasítás viszont akár évekre is eltolhatta volna a német kérdés megoldását, elvileg akár rosszabb irányba is. Hosszas viták után végül – kisebb módosításokkal – a miniszterelnökök mindhárom dokumentumot elfogadták. A módosítások lényege az volt, hogy perspektivikusan nem mondanak le Németország egységéről, vagyis a nyugati államalapítást ideiglenesnek tekintik. A kiadványunkban közölt dokumentumok mégis döntő lépéseknek bizonyultak a Német Szövetségi Köztársaság megalakulásához.

A Frankfurti Dokumentumok elfogadásának eredményeképpen ült össze 1948. szeptember elsején – alkotmányozó gyűlés helyett – a Parlamenti Tanács, amely kidolgozta a Német Szövetségi Köztársaság Alaptörvényét. A Frankfurti Dokumentumokban meghatározott alapelveknek megfelelő Alaptörvény a német kérdés ideiglenes megoldását

jelentette, ugyanakkor – legalábbis elvileg – magában hordozta a német-német egyesülés lehetőségét. Még a Parlamenti Tanács megalakulása előtt a franciák is csatlakoztak az Egyesített Gazdasági Területhez (Trizónia – 1948. augusztus 1.), s ezzel kialakult a leendő nyugat-német államterület.

Az Alaptörvény elfogadására végül 1949. május 8-án, a háború befejezésének 5. évfordulóján került sor. A tartományi parlamentek ratifikálták (kivéve a federalisztikus elemeket keveslő Bajorországot), s ezzel gyakorlatilag megszületett az új nyugat-német állam, amely később döntő szerepet játszott a hidegháborús Európa történetében.

Mayer János

A MORGENTHAU-TERV

(Morgenthau, Henry jr.: Program egy Németország által kirobbantandó III. világháború megakadályozására – Program to Prevent Germany from starting a World War III. Megjelent: MORGENTHAU, HENRY: *Germany is our problem*. New York and London, 1945.)

1. Németország demilitarizálása

A megszálló hatalmak fő célja az lesz, hogy Németország teljes demilitarizálását a kapitulációt követően a lehető legrövidebb idő alatt végrehajtsák. Ez egyrészt a német haderő és a nép teljes léfegyverzését, másrészt valamennyi hadianyag eltávolítását, az egész német hadiipar teljes megszüntetését, és azon egyéb kulcsiparágak teljes eltávolítását vagy szétrombolását jelenti, amelyek katonai hatalom alapjai.

2. Németország új határai

a) Lengyelország Kelet-Poroszország² azon részeit kapja, melyek nem kerülnek Oroszországhoz, valamint Szilézia déli részét.

b) Franciaország kapja meg a Saar-vidéket, és a Rajná és a Mosel közötti határterületeket.

c) A 4. pont rendelkezése alapján egy nemzetközi zónát kell létrehozni, amely a Ruhr-vidéket és a vele határos ipárterületeket foglalja magában.

3. Az új Németország felosztása

Németország maradék területét két önálló független államra kell felosztani,

² Kelet-Poroszországon a történelmi elnevezésnél jóval szélesebb területet értenek.

(1) egy dél-német államra, amelybe Bajorország, Württemberg, Baden és egyes kisebb területek tartoznak, és

(2) egy észak-német államra, amely a régi porosz állam nagy részét, Szászországot, Turingiát és több kisebb államot (sic!) foglal magában.

A dél-német állam és Ausztria között vámuniót kell létrehozni az 1938 előtti határok megtartásával.

4. A Ruhr-vidék

(A Ruhr, a környező iparterület, mint a térkép mutatja, beleszámítva a Rajna-vidéket, a Kieli-csatornát és valamennyi attól északra eső területet.)

Itt van a német ipari hatalom szíve. Ezt a területet nem elég teljesen leszerelni, hanem annyira le kell gyengíteni és ellenőrizni, hogy belátható időn belül ne válhasson ipari központtá. Ez a következő intézkedésekkel érhető el:

a) rövid időn belül, lehetőleg nem később mint 6 hónappal az ellenségeskedések befejezése után valamennyi ipari létesítményt és felszerelést, amelyek a katonai események során még nem semmisültek meg, le kell szerelni és kártérítésként a szövetséges országokba kell szállítani. A bányákból minden felszerelést el kell távolítani, és a bányákat be kell zárni.

b) a területet nemzetközi zónává kell tenni, amelyet az Egyesült Nemzetek által alakított biztonsági szervezet kormányoz. A terület nemzetközi szervezet által történő kormányzatát az ismertett politikai szándékok vezetik.

5. Kártérítések és jóvátételek

Jóvátételeket jövőbeli fizetések és átengedések formájában nem kell követelni. Kártérítést és jóvátételt az átadandó és ma még német kézen lévő német ásványkincsekből és területekből kell teljesíteni, mégpedig

a) minden tulajdon visszaadásával, melyeket a németek a megszállt országokban zsákmányoltak;

b) a német földek és ipari magánjavak átadásával a Németország által megtámadott országoknak és a felosztási tervnek megfelelően a nemzetközi szervezetnek;

c) részesedéssel mindazon ipari létesítményekből és felszerelésekből, amelyek az új felosztás után a nemzetközi zónában és az észak-, illetve dél-német államon belül maradtak, és ezek felosztásával az elpusztított országok között;

d) német kényszermunkával Németországon kívül;

e) valamennyi Németországon kívüli német tulajdon elkobzásával.

6. Nevelés és propaganda

a) Minden iskolát és egyetemet be kell zárni, ameddig a szövetséges nevelési bizottság tervei ezt javasolják. Lehet, hogy jelentős ideig tart majd, ameddig egyes magasabb szintű iskolákat újra meg lehet nyitni. Időközben tilos német hallgatók képzése külföldi egyetemeken. A népiskolákat, mihamarabb alkalmas tanerő és tankönyvek rendelkezésre állnak, meg kell nyitni.

b) Minden német rádióállomást és újságot, folyóiratot, hetilapot, stb. szüneteltetni kell az alkalmas ellenőrző intézkedések és program elkészültéig.

7. Politikai decentralizáció

Németország felosztásának végrehajtási feltételeit a kezdeti időkben a németországi katonai kormányzat fogja biztosítani. A felosztás megkönnyítésére és a katonai tekintély tartós biztosítására a következő elvek szerint kell eljárni:

a) A birodalmi kormányzat minden jelentős hivatalnokának elbocsátása: érintkezést elsősorban a helyi hatóságokkal folytatni.

b) Támogatás a tartományi kormányok helyreállításánál mind a 18 tartományban, amelyekre Németország az államon belül oszlik. A porosz területek ezen belül önálló államokat (Länder)³ alkotnak.

c) Tekintettel Németország felosztására a különböző tartományi kormányokat az új berendezkedésű államok mindegyikében arra kell bízni, hogy egy szövetségi állami kormányt alakítsanak. Ezek az új kormányok egy államszövetségbe csatlakozzanak, a tartományi jogok és főleg az önállóság hangsúlyozásával.

8. A katonaság részvétele a helyi német gazdaságban

A német gazdaság ellenőrzésében a hadsereg egyedüli feladata a közreműködés katonai vállalkozásokban és a katonai birtokbavétel. A szövetséges katonai hatóságoknak semmi felelősségük nem lesz olyan feladatok átvételére (pl. árkontroll, racionalizálás, munkanélküliség, elosztás, fogyasztás, elhelyezés, szállítás) vagy intézkedések megtételére, melyek a német gazdaság megtartását vagy erősítését szolgálják, kivéve azokat, amelyek a hadműveletekhez fontosak. A német gazdaság és a német nép eltartásának felelőssége a német népre száll, amelynek meg kell próbálnia a nehézségeket a rendelkezésre álló eszközök felhasználásával leküzdeni.

9. A német népgazdaság fejlődésének ellenőrzése

Egy a kapitulációt követően legalább 20 évig tartó időszak alatt az Egyesült Nemzeteknek megfelelő kontrollt kell alkalmaznia, beleértve a külkereskedelem ellenőrzését és a tőkebeáramlás átfogó korlátozását is. Az újonnan létrehozott tartományokban meg kell akadályozni a Németor-

³ A megszálló hatalmak Poroszországot a német militarizmus kiindulópontjának tekintették. Emiatt mindenképpen meg akarták akadályozni a porosz területek egyesülését egyetlen tartományban. Poroszországot 1947-ben az Ellenőrző Tanács által hozott törvény megszüntette.

szág katonai teljesítőképességéhez szükséges kulcsiparágak kihasználásának lehetőségeit, a többi kulcsiparágot pedig ellenőrizni kell.

10. Mezőgazdasági program

A nagybirtokot szét kell venni, és szét kell osztani a parasztok között. Az örökösödés és a részesedés rendszerét meg kell változtatni.⁴

11. A háborús bűnösök és különleges csoportok megbüntetése

Az ismert háborús bűnösök elítéléséről és a náci szervezetekkel illetve más különleges csoportokkal szembeni elbánásról a 11. mellékletben található program rendelkezik.

12. Egyenruhák és díszszemlék

a) Az ellenségeskedések befejezése után belátható időn belül egyetlen németnek sem engedhető meg, hogy valamilyen katonai egyenruhát vagy félkatonai szervezet egyenruháját viselje.

b) Sehol Németországban nem engedélyezhető katonai díszszemle. Minden katonai egyesületet fel fognak oszlatni.

13. Repülőgépek

Minden katonai és civil repülőgépet, beleértve a vitorlázórepülőket is, későbbi használatra elkoboznak. Németek nem vezethetnek repülőgépet, szolgálatot sem teljesíthetnek rajta, még a külföldi tulajdonban lévőkön sem.

⁴ A hagyományos német örökösödési rendszer (a törzsöröklés) – mely szerint általában csak egy személy örökölhette földet – megtartása önmagában is a nagybirtok fennmaradását, illetve a földbirtokok centralizációját eredményezhette volna.

14. Az Egyesült Államok felelőssége

Bár az Egyesült Államoknak valamennyi Németországgal foglalkozó bizottságban és választmányban képviseltetnie kell magát, Németország szomszédainak át kellene venniük az európai kontinensen a németországi rendőrségi és kormányzati ellenőrzést. Ehhez orosz, francia, lengyel, cseh, görög, jugoszláv, norvég, holland és belga katonákat kellene felhasználni.

E szempont alapján az Egyesült Államok csapatai viszonylag rövid idő múlva hazaszállíthatók lesznek.

A FRANKFURTI DOKUMENTUMOK

(1948. július 1.)

Megjelent: Die Neue Zeitung, 4. évf. (1948.) 53. sz.

1. dokumentum

Kormányaik döntéseivel egyetértésben az amerikai, brit és francia zónák katonai kormányzói felhatalmazták zónáik tartományainak miniszterelnökeit alkotmányozó gyűlés összehívására, amelynek legkésőbb 1948. szeptember elsején össze kellene gyűlnie.

E gyülekezet képviselőit minden érintett tartományban azon eljárások és irányelvek alapján kell kiválasztani, amelyekkel ezen tartományokban a törvényhozó testületet alakították. A képviselők számát úgy határozzák meg, hogy az összlakosság számát a legutóbbi népszámlálás alapján 750 000 vagy hasonló nagyságú, a katonai kormányzók által javasolt vagy helyeselt részre osztják. Az egyes tartományok képviselőinek száma az alkotmányozó gyűlésben egyenesen arányos lesz az érintett tartományok lakosságának összlakossághoz viszonyított arányával.⁵

Az alkotmányozó gyűlés egy demokratikus alkotmányt dolgoz ki, amely az érintett tartományoknak föderalisztikus típusú kormányzati formát teremt, ami a leginkább alkalmas arra, hogy a jelenleg szétszaktított német egységet végül helyreállítsa, és védje a résztvevő tartományok jogait, megfelelő központot alkot, betartja a személyi jogok és szabadságok garanciáit.

Ha az alkotmány az alkotmányozó gyűlés által kidolgozott formájában ezen általános alapelvekkel nem ellentétes, a katonai kormányzók engedélyt adnak a javaslat ratifikálására. Ezután az alkotmányozó gyűlés feloszlik.

⁵ A Parlamenti Tanács létszáma végül 65 fő lett.

A ratifikálás valamennyi érintett tartományban népszavazás útján történik⁶, amelynél valamennyi tartományban a szavazók egyszerű többsége szükséges, az egyes tartományokban használatos eljárások és szabályok szerint. Amikor az alkotmányt a tartományok kétharmada ratifikálta, az életbe lép, és valamennyi tartományra érvényes. Az alkotmány minden megváltoztatását a jövőben hasonlóan, a tartományok ugyanilyen többségével kell ratifikálni. Harminc nappal az alkotmány életbelépése után a benne foglalt rendelkezéseket meg kell valósítani.

2. dokumentum

A miniszterelnököket arra kérik, hogy az egyes tartományok határait vizsgálják felül, hogy megjelölhessék, esetleg milyen változtatási javaslatokat tennének. Az ilyen változtatásoknak számításba kellene venni a hagyományos formákat és lehetőleg kerülni kellene olyan tartományok alakulását, amelyek a többi tartománnyal összehasonlítva túl nagyok vagy túl kicsik lennének.

Ha ezen javaslatokat a katonai kormányzók nem helytelenítik, akkor legkésőbb az alkotmányozó nemzetgyűlés tagjainak kiválasztásáig az érintett területek lakossága elé kellene azokat terjeszteni elfogadásra.

Mielőtt az alkotmányozó gyűlés munkáját befejezné, a miniszterelnökök vállalni fogják a tartományi gyűlések választásához szükséges lépések megtételét azokban a tartományokban, amelyeknek határai megváltoztak, hogy ezek a tartományi gyűlések is, hasonlóan a többi tartományhoz, megállapíthassák a választási eljárásokat és rendelkezéseket az alkotmány ratifikálásához.

⁶ A népszavazás elrendelését a német politikusok (élükön Konrad Adenauerrel) állandóan vitatták, később a katonai kormányzók elálltak tőle.

3. dokumentum

Alkotmányos német kormány alakításával szükségessé válik a kormány és szövetséges hatóságok közötti kapcsolatok gondos definiálása. A katonai kormányzók véleménye szerint e kapcsolatoknak a következő általános alapelveken kell nyugodniuk.

1. A katonai kormányzók átadják a német kormányoknak a törvényhozás, közigazgatás és bíraskodás jogkörét, és olyan hatásköröket tartanak fenn, melyek a megszállás alapvető céljainak teljesülését biztosítják. Ilyen hatáskörök, melyek miatt szükséges, hogy a katonai kormányzók a helyükön maradjanak⁷:

a) Németország külkapcsolatait ideiglenesen szemmel tartani és vezetni;

b) a szükséges kontroll minimuma a német külkereskedelem, illetve azon belpolitikai irányvonalak és intézkedések fölött, amelyek következményekkel járhatnak a külkereskedelemre; elérni, hogy teljesítsék azokat a kötelezettségeket, melyekben a megszálló hatalmak Németország kapcsán megegyeztek, ezekre ügyelni, valamint hogy a Németország rendelkezésére bocsátott eszközöket célszerűen használják fel;

c) dolgozzák ki a megegyezés szerinti vagy ezután megegyezésre kerülő ellenőrzéseket (pl. Ruhr-vidéki hatóság, jóvátételek, az ipar állapota, dekartellizálás, leszerelés és demilitarizálás) és a tudományos kutatás bizonyos formáit;

d) védjék a megszálló haderők tekintélyét, és mind saját biztonságukat, mind igényeik kielégítését, különösen a katonai kormányzók által közösen elfogadott határok szavatolását;

e) biztosítsák az általuk helyeselt alkotmányok betartását;

⁷ Az új állam megalakulása után az 1949. április 4-én megkötött washingtoni egyezmények alapján a katonai kormányzatok megszűntek, helyüket (1954-ig) a jóval szerényebb jogkörökkel rendelkező Szövetséges Főbiztosság vette át.

2. A katonai kormányzók újra átveszik teljhatalmi jogköreiket, ha egy rendkívüli állapot a biztonságot fenyegeti, és hogy szükséges esetben az alkotmányok és a megszállási statutum betartását biztosítsák.

3. A katonai kormányzók a fent említett ellenőrzéseket a következő módon fogják gyakorolni:

a) minden alkotmánymódosítást be kell nyújtani elfogadásra a katonai kormányzóknak.

b) Az 1. a–e bekezdésben foglalt területeken a német hatóságok a katonai kormányzók döntéseit vagy utasításait követik.

4. Ha másképp nem rendelkeznek, különösen a 2. paragrafus alkalmazásának vonatkozásában, az összes törvény és a szövetségi kormány összes rendelete minden további nélkül 21 napon belül törvényerőre lép, ha a katonai kormányzók nem utasítják el.

A katonai kormányzók különös felelőssége lesz a szövetségi kormány és a tartományi kormányok megfigyelése, tanácsadás és támogatásuk, illetve a politikai élet demokratizálása, a szociális kapcsolatok és a nevelés. Ez azonban nem jelentheti e kormányok meglévő teljhatalmának korlátozását a törvényhozás, közigazgatás és bíraskodás területén.

A katonai kormányzók arra kérik a miniszterelnököket, hogy az előttük fekvő alapelvekről nyilatkozzanak. A katonai kormányzók ezeket az alapelveket az általuk (ti. a miniszterelnökök által) elfogadott módosításokkal mint irányelveket át fogják adni az alkotmányozó gyűlésnek az alkotmány elkészítéséhez, és el fogják fogadni a tőle ehhez kapcsolódó esetleges megjegyzéseket.

Amikor a katonai kormányzók az alkotmány előterjesztéséhez egyetértésüket bejelentik, egyidejűleg nyilvánosságra hozzák a megszállási statutumot⁸ a maga végleges, megváltozott formájában, hogy a tartományok lakossága számára világos legyen, hogy az alkotmányt a megszállási statutum keretében fogadja el.

⁸ A megszállási statutum végül csak az Alaptörvénnyel körülbelül egyidejűleg készült el, így azt az alkotmányozó munka során csak nem hivatalos információk útján tudták figyelembe venni.

A katonai kormányzók megbízottai készek lesznek arra, hogy a miniszterelnököket és az alkotmányozó gyűlést minden alkalommal, amikor ezek említik, tanácsokkal lássák el és támogassák.

Készült a JATE HÖK támogatásával.

A szövegszerkesztést a JATEPRINT,
a Bölcsészettudományi Kar Kiadványszerkesztősége végezte
WordPerfect 5.1 szövegszerkesztő programmal.

Készítette a JATEPress
6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30-34.
Felelős kiadó: Pándi Lajos
Felelős szerkesztő: Szőnyi Etelka
Méret: A/5, példányszám: 300, munkaszám: 62/95.

1992

1. AZ 1887-ES FÖLDKÖZI-TENGERI EGYEZMÉNYEK. Fordította és sajtó alá rendezte: Nyemcsok Attila.
2. A TILSITI BÉKE (1807. július 7.) Fordította és sajtó alá rendezte: Szász Erzsébet.
3. TALLEYRAND, CHARLES-MAURICE: ÉRTEKEZÉS ANNAKELŐNYEIRŐL, HOGY A JELEN KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT ÚJ GYARMATOKAT SZEREZZÜNK. Fordította és sajtó alá rendezte: Szász Géza.
4. A SCHÖNBRUNNI BÉKE (1809. október 14.) Sajtó alá rendezte: Szász Erzsébet.
5. EDVARD BENEŠ: ZÚZZÁTOK SZÉLT AUSZTRIA–MAGYARORSZÁGOT (A CSEH-SZLOVÁKOK ÁLDOZATÁNAK TÖRTÉNELMI BEMUTATÁSA). A szöveget kiadásra előkészítette: Gulyás László. (elfogyott)
6. KORAI ANGOLSZÁSZ TÖRVÉNYEK I. A KENTI TÖRVÉNYEK. Fordította és sajtó alá rendezte: Szántó Richárd.
7. AZ 1939–40-ES FINN–SZOVJET HÁBORÚ DOKUMENTUMAI. Fordította és sajtó alá rendezte: Engi Imre.
8. DOKUMENTUMOK AZ OROSZ–SZOVJET TÖREKVÉSEKRŐL A BOSZPORUSZ ÉS A DARDANELLÁK MEGSZERZÉSÉRE (KONSTANTINÁPOLY-EGYEZMÉNY, 1915; NÉMET–OROSZ TÁRGYALÁSOK, 1940). Fordította és sajtó alá rendezte: Boros Tamás.

1993

9. A BIRODALOM ÉS ÉSZTORSZÁG. A SZOVJET–ÉSZT SZERZŐDÉSEK MEGSZÜLETÉSÉNEK DOKUMENTUMAI (1939 SZEPTEMBER). Fordította és sajtó alá rendezte: Vandlík Krisztina.
10. EDWARD BALLIOL SKÓCIAI HADJÁRATA. RÉSZLETEK A LANERCOSTI KRÓNIKÁBÓL ÉS A BRIDLINGTONI KANONOKGESTÁJÁBÓL. Fordította és sajtó alá rendezte: Kiss Andrea.
11. AZ 1943 DECEMBERI BENEŠ–SZTÁLIN–MOLOTOV MEGBESZÉLÉSEK DOKUMENTUMAI. Fordította és sajtó alá rendezte: Gulyás László.
12. BÉKESZERZŐDÉS NAGY-BRITANNIA ÉS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK KÖZÖTT (1783. SZEPTEMBER 3.). Fordította és sajtó alá rendezte: Kökény Andrea.
13. ÚJ HÉCSI TUDÓSÍTÁSOK A KIVÁLÓ SCHWARZENBERG GRÓFNAK A TATAI, VESZPRÉMI ÉS PALOTAI ERŐDÖK ÉS MÁS HELYEK ELFOGLALÁSÁRÓL, A SZIGETI ERŐD ÖSSZEOMLÁSÁRÓL ÉS A TÖRÖKORSZÁGBAN NAPRÓL-NAPRA ERŐSÖDŐ HANYATLÁSRÓL (1599). Fordította és sajtó alá rendezte: Lévai Judit.
14. 1789 FRANCIAORSZÁGA A PANASZOK TÜKRÉBEN. Fordította és sajtó alá rendezte: Gyuricza Róbert.

1994

15. AZ 1594-ES BIRODALMI GYŰLÉS HATÁROZATAI A MAGYAR HÁBORÚT ILLETŐEN. Fordította és sajtó alá rendezte: Wölflinger Ildikó.
16. VOLGAI NÉMET DOKUMENTUMOK (1918–1941). Fordította és sajtó alá rendezte: Opauski István.
17. AZ 1916. ÉVI ARAB FELKELÉS KIÁLTVÁNYA. Fordította és sajtó alá rendezte: Ferwagner P. Ákos, Lőkös István.
18. A BAYEUX-I FALISZÖNYEG. Sajtó alá rendezte és az előszót írta: Varga Vanda Éva.

1995

19. A CONSTANTINUS-I ADOMÁNYLEVÉL (DONATIO CONSTANTINI – VIII. SZ.) Fordította, sajtó alá rendezte, az előszót és a jegyzeteket írta: Piti Ferenc.
20. A HÉT SZIGET KÖZTÁRSASÁG ÉS KAPODISZTRIASZ. Fordította és sajtó alá rendezte: Szász Erzsébet.
21. A LENGYEL EMIGRÁNS KORMÁNY ÉS A SZOVJETUNIO KAPCSOLAT-FELVÉTELÉNEK DOKUMENTUMAI, 1941. Fordította és sajtó alá rendezte: Csász László.
22. NÉMETORSZÁG KÉT MEGOSZTÁSI TERVE (MORGENTHAU-TERV, FRANKFURTI DOKUMENTUMOK). Fordította és sajtó alá rendezte: Mayer János.

A megjelent számok darabonként átlagosan 100 forintért (plusz postaköltség) a következő címen rendelhetők meg:

Pándi Lajos, JATE Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék, 6722 Szeged, Egyetem u. 2.